

«Ina pitschna, ma impurtanta part da la Svizra»

La Quotidiana en discurs cun il parsura da la Lia Rumantscha

CUN JOHANNES FLURY HA DISCURRI
MARTIN CABALZAR

Quant fita è la Lia Rumantscha che festivescha quest onn ses 100avel anniversari?

Johannes Flury: Cler che la LR na sa senta betg pli giuvna, ma per ina da tschient onns è ella fitg bain en gamba.

La Lia Rumantscha è l'uniun tetgala da la Svizra rumantscha. Quant represchentativa è ella dentant per il pievel rumantsch?

In'uniun tetgala na sto betg esser fitg da manaivel a la populaziun

In'uniun tetgala na sto betg esser fitg da manaivel a la populaziun. Quai è l'incumbensa da las uniuns affiliadas. La Lia Rumantscha è qua per acziuns che pertutgan l'entira Rumantschia e per intermediar tranter las uniuns affiliadas. La LR ha entras il sistem da delegads ina gronda represchentaziun. Cler pudess ins midar las structururas per esser pli movibel areguard midaments, ma l'equiliber sto vegnir mantegnì.

La LR festivescha ses 100avel anniversari. Sco Vos avais menziunà stersas na vul la LR cun questa chaschun betg mo guardar en il passà, mabain far in paus per mirar en l'avegnir. Tge visiums ha la LR pia per ses segund tschientaner?

En emprima lingia trais:

- Nizzegiar ils avantatgs da la digitalisaziun. Er sche products analogs sco cudeschs, gasettas e curs en oz e damaun anc da grond'impurtanza èsi da cumpletter la purschida rumantscha cun products digitalis.
- Rinforzar las structururas e la voluntad en las vischnancas dal territori da tschep per integrar quels che vegnan natiers.
- Segirar che la segunda e la terza generaziun en la diaspora possian mantegnair la lingua, scrivend e legend quella.

Nizzegiar ils avantatgs da la digitalisaziun

Vos avais era menziunà che quest giubileum duaja irradiar tant vers anen sco vers anora. Co vulais Vos sensibilisar il pievel rumantsch ed ils ulteriurs burgais grischuns e svizzers per la lingua e cultura rumantscha.

Tras il giubileum vules la LR mussar las ritgezassas e las sfidas da la Rumantschia ed er ch'ella constituescha ina part da la Svizra, pitschna, ma impurtanta. Cuntanscher ch'ils Rumantschs sajan loschs da lur bilinguitad e che Na-Rumantschs en Svizra sajan loschs dad avair la Rumantschia sco part da la Svizra.

Per il giubileum ha la LR tschentà differents accents ch'èn centrals per il mantegniment dal rumantsch sco famiglia, scola e furmaziun, chant e musica, litteratura e teater. Tenor mes



Johannes Flury, il parsura actual da la Lia Rumantscha.

MAD

avis mancan tar quests accents las medias ch'han medemamain ina funcziun impurtanta per la derasaziun da la lingua e per la promoziun da la cultura.

memia cumplitgada e saja pauc efficienta.

L'evaluaziun da l'Institut per democrazia ad Aarau è per la LR ina fitg buna occasiun per prender sut la marella las structururas e da cultivar ils champs strategics sa basond sin las experienschas che la LR fa cun il giubileum.

La Lia Rumantscha è fitg bain en gamba

Tar la planisaziun dal giubileum eri previsibel ch'i saja cler enfin l'avust da quest onn co las medias s'organiseschian en l'avegnir, perquai n'avain nus betg deditgà in di entir a quella tematica. Entant è instradada la nov'organisaziun cun la «Fundaziun Medias Rumantschas». Quella sto ussa pudair preparar sia lavur per l'entschatta 2020. Ma l'impurtanza dal tema na stat betg en dumonda ed jau sper che las medias sajan preschentassas, las rumantschas, ma er las tudestgas, franzosas e talianas.

Vos avais menziunà che la LR saja actualmain fitta e fitg bain en gamba. La LR vegn dentant era crititgada. Uschia constatescha l'Institut per democrazia ad Aarau che la LR n'ha ja naginas strategias ed ina structura

Prender structururas sut la marella

Crititgà vegn er en quest'evaluaziun, fatga per incumbensa da la confederaziun, che la Lia Rumantscha fetschia memia pauc lavur da lobbying e na nizzegia betg avunda las schanzas da la digitalisaziun?

Sch'i vegn enclieg sut lobbying da decider resoluziuns u dad esser preschent en las medias cun protestas nun è quai la strategia actuala da la LR. Jau sun da l'idea che las resoluziuns e las protestas fan bain a quels e quellas che decidan quellas u organischeschan ellas. Per mai vai bler dapli per l'effect e quel per il solit n'è betg uschè grond sco giavischà. Jau lavur pli gugent en contact

cun uffizis ed instituziuns, tschertgond soluziuns che tegnan lura per mais ed onns.

Nossa strategia n'èn betg resoluziuns e protestas

Areguard la digitalisaziun ha la LR projects fitg concrets, ma i mancan actualmain las finanzas. Nus sperain da pudair participar al program da digitalisaziun ch'il chantun è londervi da metter en roda. La digitalisaziun na pertutga betg be l'economia. Quai fiss ina malenclegientscha fatala da quest moviment che cumpiglia tut ils aspects da nossa vita, ina malenclegientscha che pudess sa pajar charamain.

A la LR vegn magari era rinfatschà ch'ella n'haja betg ina posiziun coerenta en la dumonda spinusa da la promoziun e l'adiever dals idioms e fetschia qua bufatgamain slalom.

La LR na prenda betg posiziun en questa dumonda

La LR na prenda betg posiziun en questa dumonda. Per la LR è mintgin che discurre e chapescha rumantsch commember da la Rumantschia, tge rumantsch na gioga nagina rolla.

Ils arranschaments en connex cun il giubileum da 100 onns LR han lieu a moda concentrada a Zuoz en Engiadina'Auto. Na fissi betg stà pli prudent d'organisar arranschaments decentralis en tut las valladas rumantschas?

Quai è ina dumonda che nus avain discutà intensivamain. Da decider per in agir decentralisà avess purtà immediat il purtret che la Rumantschia na saja betg unida e sa preschentia ina giada dapli sparpagliada, in purtret ch'è malaveta derasà gia ferm avunda. Perquai essan nus cuntents d'avair premdi la decisiun actuala.

Quantas persunas quintais Vos da savair mobilisar per assister als differents arranschaments da questa stad a Zuoz

Arranschament central stagl decentral

A nus èsi cler ch'ils dis tematics attiran adina puspè in'otra clientella, tenor tema ed interess. Sche quella è gronda u pitschna n'è betg d'emprima impurtanza. Impurtant è ch'i dettia in barat d'ideas e che quel portia fritg. Il teater è il fil cotschen che maina tras il festival e là essan nus optimistic che quel è ina grond'attracziun. En tut quintain nus cun 5000 visitadras e visitaders.

Barat d'ideas che porta fritg

Pertge vali la paina da sa participar al giubileum tschientaner da la Lia Rumantscha a Zuoz?

Far festa vala segiramain la paina e sche quai è cumbinà cun arranschaments fitg attractivs anc bler dapli. Il teater «Tredeschin Retg» e la gronda festa da giubileum ils 17 d'avust en franc dus dals puncts culminants. Ma ins po naturalmain era spetgar sin ils 200 onns LR.



Las provas per il teater «Tredeschin Retg» han cumenzà: Annina Sedlacek, David Flepp, Lorenzo Polin.

FOTO LR